

- 6 een gefingeerde vaderschapserkenning een rouwende familie een poot van een half miljoen had uitgedraaid, een strafbaar vergrijp dat hij met een meeneed bekrachtigde, vindt men enkel terug in een vergoelijkende voetnoot.

Dr. De Jong ziet nog steeds geen reden te twijfelen aan de wezenlijke juistheid van Van 't Sants fantasierijke relaas. Het *credo quia absurdum* mag echter niet worden toegepast door historici, die dienen uit te gaan van authentieke en controleerbare feiten. Het hele hoofdstuk-Van 't Sant wekt de indruk dat de doorgaans zo nauwgezette dr. De Jong zich wellicht toch heeft laten beïnvloeden door de omstandigheid dat koningin Wilhelmina (die hem haar gehele Londense politieke archief afstond) haar "éminence grise" van 1920 af tot aan haar dood toe ten volle bleef vertrouwen.'

In 1981 publiceerde het weekblad *Vrij Nederland* in de periode tussen 3 oktober en 7 november een zestal artikelen van Hugo Arlman en Gerard Mulder over Van 't Sant. In de introductie tot deze serie, getiteld 'In harer majesteits geheime dienst', schreven zij het volgende (*Vrij Nederland*, 3 oktober 1981):

- 6 "Twee jaar geleden bracht de historicus dr. Loe de Jong Nederland in rep en roer met de publicatie van deel negen van zijn levenswerk, de geschiedenis van *Het Koninkrijk der Nederlanden in de Tweede Wereldoorlog*.

Aanleiding was een passage van zestien bladzijden, handelend over een gebeurtenis die zich jaren vóór die oorlog heeft afgespeeld en die het onopvallende tussenkopje "Van 't Sant" droeg. Om het geheugen nog even op te frissen: François van 't Sant, oud-hoofdcommissaris van politie in Den Haag, nam in de oorlog een sleutelpositie in als vertrouweling, adviseur en particulier secretaris van koningin Wilhelmina in Londen. Hem werd – terecht of ten onrechte – de rol van grijze eminentie achter de koningin toegedicht en als hij niet door zoveel mensen was tegengewerkt, zou Van 't Sant na de oorlog ongetwijfeld ook in Nederland een belangrijke functie hebben gekregen, bij voorbeeld die van directeur van politie.

Dat Van 't Sant zowel in Londen als in de Nederlandse illegaliteit zoveel weerstand opriep, had verscheidene oorzaken. In de eerste plaats was er de gewone jaloezie op iedere hoveling die zich in de bijzondere gunst van de vorst(in) mag verheugen. In de tweede plaats stond Van 't Sant bekend als een vleier en een intrigant. En in de derde, maar belangrijkste plaats ging over de mysterieuze figuur van deze oud-politieman steeds het gerucht dat hij onbetrouwbaar was. Ja, men verdacht hem er zelfs van een verrader te zijn. Verscheidene Engelandvaarders gingen de zee op met het plan Van 't Sant te liquideren zodra ze Londen hadden gehaald wegens de geruchten dat hij in contact stond met de NSB en met de Duitsers. De Jong herleidt deze achterdocht tot de nooit geheel opgehelderde reden, waarom Van 't